

Samling för skolan

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) och lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär dels att huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter, dels att huvudmännen inom skolväsendet ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs, och dels att Skolinspektionen ska kunna ingripa med statliga åtgärder för rättelse mot kommuner och landsting under samma förutsättningar som man återkallar ett godkännande för enskilda huvudmän. Vidare tillstyrks lagändringar som syftar till att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från utbildningen inom den obligatoriska verksamheten. Vidare innebär de lagändringar som utskottet tillstyrker att tiden förlängs till utgången av juni 2021 när det gäller övergångsbestämmelserna om undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i vissa skolformer.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. Vissa bestämmelser föreslås dock tillämpas första gången för verksamhet som bedrivs efter utgången av 2018.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns sex reservationer (M, SD, C, V, L, KD) och två motivreservationer (V).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:182 Samling för skolan.

Åtta yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	7
En allsidig social sammansättning av elever	8
Regleringen om statliga åtgärder för rättelse	14
Lagförslagen i övrigt	17
Elevers frånvaro och skolchefer	30
Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever	31
Statliga sanktionsmöjligheter	32
Reservationer	34
1. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (M, C, V, L, KD)	34
2. Lagförslaget i fråga om statliga åtgärder för rättelse, punkt 2 (V).....	34
3. Elevers frånvaro och skolchefer, punkt 4 (SD).....	35
4. Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever, punkt 5 (SD)	36
5. Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever, punkt 5 – motiveringen (V).....	36
6. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 (M, C, L, KD).....	37
7. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 (SD).....	38
8. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 – motiveringen (V).....	39
Särskilda yttranden	40
1. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (M, C, L, KD)	40
2. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (V).....	41
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	42
Propositionen	42
Följdmotionerna	42
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 2 kap. 1 § första stycket tredje strecksatsen och i de delar det avser 2 kap. 8 c § och rubriken närmast före 8 c §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:182 punkt 1 i denna del och avslår motionerna

2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 1.

Reservation 1 (M, C, V, L, KD)

2. Lagförslaget i fråga om statliga åtgärder för rättelse

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 26 kap. 17 § samt motsvarande delar i punkt 2 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:182 punkt 1 i denna del och avslår motion

2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 2 (V)

3. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800)

2. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

utom i de delar som omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:182 punkterna 1 i denna del och 2.

4. Elevers frånvaro och skolchefer

Riksdagen avslår motion

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 2 och 3.

Reservation 3 (SD)

5. Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever

Riksdagen avslår motion

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1.

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (V) – motiveringen

6. Statliga sanktionsmöjligheter

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD)
yrkande 4 och

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 2.

Reservation 6 (M, C, L, KD)

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (V) – motiveringen

Stockholm den 17 maj 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S) och Fredrik Christensson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2017/18:182 Samling för skolan och tre följdmotioner. De behandlade förslagen finns i bilaga 1 och i regeringens lagförslag i bilaga 2.

Bakgrund

I propositionen behandlas förslag som presenterats i tre olika utredningar: dels i Skolkommissionens slutbetänkande Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35), dels i betänkandet Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (2016:94), dels i betänkandet Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51). Samtliga betänkanden har remissbehandlats.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslaget. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800). Förslagen är en del i arbetet för att förbättra den svenska skolan med utgångspunkt i bl.a. 2015 års skolkommissions förslag till en nationell strategi för kunskap och likvärdighet i utbildningen. Förslagen innebär följande:

- Huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan ska aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.
- Huvudmännen inom skolväsendet ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs.
- Skolinspektionen ska kunna ingripa med statliga åtgärder för rättelse mot kommuner och landsting under samma förutsättningar som man återkallar ett godkännande för enskilda huvudmän.
- Ändringar ska införas i syfte att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från utbildningen inom den obligatoriska verksamheten.

Vidare föreslås att tiden förlängs till utgången av juni 2021 när det gäller övergångsbestämmelserna i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) om undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i vissa skolformer.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. De föreslagna bestämmelserna om att utse en skolchef och bestämmelserna om statliga

åtgärder för rättelse i den nya lydelsen föreslås dock tillämpas första gången för verksamhet som bedrivs efter utgången av 2018.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att i de två första avsnitten behandla motionsyrkanden som yrkar på att riksdagen ska avslå vissa delar i regeringens förslag. Därefter behandlas regeringens övriga lagförslag, och sist behandlas de motionsyrkanden som samtliga innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslaget.

Bakgrund

Regeringen tillsatte 2015 den s.k. Skolkommissionen, vars syfte var att skapa förutsättningar för att höja kunskapsresultaten, stärka kvaliteten i undervisningen och öka likvärdigheten i skolan (dir. 2015:35, dir. 2015:140 och dir 2016:86). Skolkommissionen konstaterade i slutbetänkandet Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35) att den svenska skolan kännetecknas av allvarliga systemsvagheter. Skolkommissionen lämnade förslag och bedömningar som tillsammans innebär en samlad strategi som bl.a. innefattar insatser för att stärka huvudmannaskapet, förbättra kompetensförsörjningen, minska skolsegregationen, utveckla en god miljö för lärande och utveckling samt öka den nationella resursstyrningen. Skolkommissionen föreslog också ett antal nationella målsättningar för kunskapsresultat, kvalitet i undervisningen och likvärdighet. Kommissionens förslag till nationella målsättningar bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Flera studier, både nationella och internationella, visar på att skolsegregationen i Sverige har ökat. Regeringen anger att utvecklingen mot allt större skillnader i skolorna i Sverige utifrån elevernas familjebakgrund är oroande och att det är en avgörande framtidsfråga för den svenska skolan att skolsegregationen minskar. Insatser behöver därför göras omgående för att minska denna segregation och öka jämlikheten. Det ligger i såväl de enskilda elevernas som landets intresse att den svenska skolan ger alla elever en bra utbildning.

Ett verktyg för att åstadkomma ett stärkt huvudmannaskap är en tydlig ansvarsfördelning inom huvudmannens organisation. Det finns risk för att kommuner i vissa fall tolkar nationella krav och mål mer som ambitiösa visioner än som direkt styrande förutsättningar för sin skolverksamhet, vilket riskerar att leda till att de statliga kraven underordnas den kommunala prioriteringen. Vidare har Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) konstaterat att det finns en otydlighet i ansvars- och rollfördelningen i den svenska skolan och att rollfördelningen mellan huvudman, rektor och lärare kan behöva tydliggöras. Även i betänkandet Rektorn och styrkedjan (SOU 2015:22) framförs att det finns svagheter i skolans

styrkedja. Med hänvisning till ovanstående finns det enligt propositionen anledning att vidta åtgärder för att komma till rätta med svagheterna i skolans styrkedja och lyfta fram de nationella målen.

Vidare har Skolkommissionen konstaterat att det förekommer att kommunala huvudmän allvarligt och under längre tid brustit i sitt ansvar enligt skollagen utan att rätta till bristerna. För enskilda huvudmän kan ett godkännande om att bedriva skola återkallas om ett föreläggande från Skolinspektionen inte har följts och missförhållandet är allvarligt. För kommunala huvudmän är det inte möjligt att återkalla rätten att bedriva skolverksamhet eftersom kommunerna har det övergripande ansvaret för att elever fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Utöver de sanktionsmöjligheter som Skolinspektionen kan använda gentemot både kommunala och enskilda huvudmän finns därför för kommunala huvudmän även en bestämmelse i skollagen om statliga åtgärder för rättelse. Enligt bestämmelsen kan Skolinspektionen besluta att staten på kommunens bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse (26 kap. 17 §). Trots att det förekommer att kommuner allvarligt och under längre tid brustit i sitt ansvar enligt skollagen har bestämmelsen aldrig tillämpats. Enligt regeringen är det oroande om huvudmän kan brista i sitt ansvar och att det kan få allvarliga konsekvenser för enskilda elever.

I propositionen går regeringen vidare med flera av Skolkommissionens lagförslag. Regeringen föreslår ett antal ändringar i skollagen (2010:800) som syftar till att bryta skolegregationen och stärka huvudmannaskapet. Regeringen anför att lagförslagen är en viktig del i den samlade strategin för att förbättra den svenska skolan. Vidare lämnar regeringen förslag med anledning av problemet med sviktande kapacitet hos många skolhuvudmän.

En allsidig social sammansättning av elever

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 2 kap. 8 c § och rubriken närmast före 2 kap. 8 c §. Lagförslaget innebär att huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.

Jämför reservation 1 (M, C, V, L, KD) och särskilt yttrande 1 (M, C, L, KD) och 2 (V).

Propositionen

Gällande rätt

I skollagens inledande kapitel anges dels att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till

utbildning i skolväsendet, dels att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 8 och 9 §§). Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska varje barn ha samma rättigheter till utbildning och utveckling (artikel 2, 6, 28 och 29). Som anges i förarbetena till skollagen bärs ansvaret för en likvärdig utbildning gemensamt av stat och skolhuvudman. Kravet på en likvärdig utbildning innebär att alla elever ska ha tillgång till en verksamhet med en så hög kvalitet att de fastställda målen för utbildningen nås, oavsett var i landet eleverna bor eller vilken skola de går i. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan dock variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Likvärdighet innebär inte likformighet eller att alla elever ska få lika mycket resurser (prop. 2009/10:165 s. 228 f. och 638). I stället ska kommunerna fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a § skollagen).

Alla barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt, och en strävan ska vara att uppväga skillnader i deras förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen). Som anges i förarbetena har skolan ett kompensatoriskt uppdrag för de som har sämre förutsättningar. Vidare finns bestämmelser i skollagen som anger att barn och elever som är i behov av stöd också har rätt till detta (prop. 2009/10:165 s. 221 f.). I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11 s. 8) anges att skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen och att skolan aktivt och medvetet ska främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.

En allsidig social elevsammansättning i skolan

Regeringen föreslår att det ska anges i skollagen att huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Regeringen bedömer att rektorn för en förskoleklass, grundskola eller gymnasieskola bör, inom givna ramar, ha ett ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning av undervisningsgrupper.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för sitt förslag. Det är en grundläggande princip för det svenska skolväsendet att alla barn och elever har rätt till en likvärdig utbildning. I skollagen anges dessutom att utbildningen i grundskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhället (10 kap. 2 §). Liknande bestämmelser finns för andra skolformer, men det finns ingen bestämmelse som anger att denna strävan ska kopplas till organisationen av skolan lokalt.

Enligt regeringen är det av stort värde att elever med olika bakgrund möts i skolan. Detta försvåras dock av den svenska skolsegregationen, som utgör en allvarlig systemsvaghet. De ökande resultatskillnaderna mellan skolor förklaras till stor del av att skillnaderna mellan skolors elevsammansättning

utifrån familje- och migrationsbakgrund ökar. Sammansättningen av elevgrupper, med avseende på elevernas behov och förutsättningar, påverkar skolors förutsättningar att leva upp till skollagens mål om en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Enligt regeringen kan sådana konsekvenser motverkas genom att fördela resurser mellan olika skolenheter utifrån elevernas förutsättningar och behov. Av skollagen framgår att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a §). I februari 2018 införde regeringen ett nytt statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklassen och grundskolan, med syftet att nå målet om en mer jämlik kunskapsskola. Stödet ska komma alla huvudmän och elever till del men baseras på elevernas skilda socioekonomiska förutsättningar (se bl.a. prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 s. 192).

Regeringen anser att utvecklingen mot allt större skillnader i skolornas elevsammansättning när det gäller socioekonomisk bakgrund är mycket oroande. En av skolans och samhällets viktigaste utmaningar är att vända denna utveckling och skapa en ökad allsidig social sammansättning i skolan.

Bestämmelse om arbetet för en mer allsidig elevsammansättning införs i lag

En kommuns förutsättningar för att främja en mer blandad fördelning av elever mellan dess skolenheter begränsas av skyldigheten enligt skollagen att ta hänsyn till den s.k. närhetsprincipen, vilken innebär att alla elever har berättigade krav på en skolplacering nära hemmet. I enlighet med närhetsprincipen placeras eleverna i stor utsträckning i en kommunal skola i sitt närområde, vilket i många kommuner innebär att boendesegregationen återspeglas i skolorna. Utöver närhetsprincipen tillämpas även andra urvalskriterier, exempelvis syskonförtur och kötid. För fristående skolor innebär urvalsreglerna begränsningar när det gäller att främja en jämnare fördelning av elever. En enskild huvudman får använda de urvalsgrunder som Skolinspektionen godkänt på generell nivå: anmälningstid, plats i förskoleklass, geografisk närhet, syskonförtur och verksamhetsmässigt samband.

Redan i dag är det möjligt för en skolhuvudman att inom ramen för nuvarande regelverk vidta vissa åtgärder för att främja en jämnare fördelning av elever, t.ex. genom planering, resursfördelning och informationsinsatser. Många huvudmän arbetar också redan aktivt med att minska skolsegregationen, t.ex. genom en strategisk planering av nya skolor. Enligt regeringens mening är det av yttersta vikt att utbyggnaden av skolan görs på ett sätt som främjar likvärdigheten och minskar segregationen. Regeringen anser att det redan nu bör tas ett första steg på nationell nivå för att främja initiativ som syftar till att klargöra vad som ytterligare kan göras åt skolsegregationen. Ett sätt att åstadkomma detta är att i lag markera vikten av att skolhuvudmännen verkar för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.

Regeringen betonar att lagförslaget syftar till att en målsättning som är av nationellt intresse på utbildningsområdet anges i lag. För att på nationell nivå markera vikten av att man på lokal nivå arbetar med detta anser regeringen att det bör införas en inriktningsbestämmelse med formuleringen ”aktivt verka för” som innebär att huvudmännen åläggs en skyldighet att kunna visa att man arbetar systematiskt och framåtsyftande för att uppnå en allsidig social elevsammansättning. Bestämmelsen syftar däremot inte till att staten ska detaljreglera frågan. Regeringen framför att det inte vore meningsfullt att i lag definiera begreppet allsidig social sammansättning eller att ange vilka omständigheter som ska råda för att målsättningen ska anses vara uppnådd. Detta bör i stället vara upp till varje huvudman att avgöra utifrån lokala förutsättningar och behov inom ramen för gällande regelverk.

Sammantaget anser regeringen att en tydlig nationell lagstiftning, även utan att förändra dagens bestämmelser om placering och urval av elever, kan ge ett stöd för att på det lokala planet initiera och intensifiera arbetet med att skapa en mer allsidig sammansättning.

Bestämmelsen i skollagen om allsidig social sammansättning föreslås omfatta huvudmännen för alla skolformer inom skolväsendet, förutom förskolan, grundsärskolor och gymnasiesärskolor, samt sameskolan och specialskolan. Förslaget bedöms inte heller vara relevant för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

Enskilda huvudmäns förutsättningar att verka för en allsidig social sammansättning

De enskilda huvudmännen kan inte på samma sätt som de kommunala arbeta med t.ex. olika modeller när det gäller s.k. upptagnings- eller anvisningsområden. Enligt regeringens bedömning finns ändå möjligheter även för enskilda huvudmän att inom ramen för gällande regelverk verka för en allsidig social sammansättning. Det handlar främst om ett övergripande arbete som syftar till att möjliggöra, uppmuntra och underlätta för elever att göra skolval som leder till en mer allsidig elevsammansättning. Det finns flera exempel på hur enskilda huvudmän redan i dag arbetar aktivt med att åstadkomma en mer allsidig elevsammansättning, exempelvis genom val av geografisk placering av fristående skolor, genom att utnyttja frikvoten för nyanlända elever och genom kommunikationsinsatser.

Inget barn får diskrimineras i skolväsendet

Enligt regeringen är en grundläggande utgångspunkt att den inriktningsbestämmelse i skollagen om en mer allsidig social sammansättning som föreslås i propositionen måste tillämpas med hänsyn till övrig lagstiftning, såsom diskrimineringslagstiftningen. Enligt regeringen är grundtanken bakom förslaget att alla barn ska få en likvärdig utbildning, oavsett föräldrarnas socioekonomiska tillhörighet eller bostadsområde.

Som nämnts ovan finns exempel på skolhuvudmän som med olika metoder, åtgärder och arbetssätt arbetar aktivt med att främja en mer heterogen elevsammansättning på skolorna. Regeringen kan inte se att främjandet av ett systematiskt och framåtsyftande arbete på lokal nivå skulle riskera att strida mot diskrimineringslagstiftningen. Redan i dag är det förbjudet för huvudmännen att vidta sådana åtgärder som skulle kunna innebära direkt eller indirekt diskriminering enligt diskrimineringslagstiftningen.

Enligt regeringens mening syftar inriktningsbestämmelsen till ett mer övergripande och strukturellt främjandearbete än till åtgärder i enskilda fall. Detta minskar enligt regeringen även risken för någon form av missgynnanden och diskriminering. De medel som huvudmännen använder måste emellertid vara såväl lämpliga som nödvändiga för att uppnå syftet, och de avvägningar som görs bör även ske på ett transparent och rättssäkert sätt.

Rektorns ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning

Enligt regeringen ska rektorn ha ett ansvar för att inom sin skolenhet och inom givna ramar verka för en allsidig social sammansättning av undervisningsgrupper. Målsättningen bör inte gälla bara mellan skolenheter utan även inom skolenheter. Rektorn har redan i dag ansvar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 10 § skollagen).

Vidare är det regeringens uppfattning att rektorn i varje enskilt fall bör göra en helhetsbedömning och att en sådan bedömning bör göras med utgångspunkt i en rad faktorer. Regeringens avsikt är inte heller när det gäller rektorns ansvar att närmare reglera vad som avses med begreppet allsidig social sammansättning eller hur arbetet ska ske. Regeringen kan därför inte heller se att regleringen skulle hindra rektorer från att t.ex. nivågruppera eller individanpassa undervisningen.

Vidare föreslår regeringen att regleringen om rektorns ansvar bör föras in i läroplanerna. Där anges redan i dag att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för vissa frågor som bl.a. rör utformningen av undervisningen och resursfördelningen (se t.ex. avsnitt 2.8 Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [SKOLFS 2010:37]).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande I begär motionärerna att riksdagen avslår propositionen i den del som gäller införandet av bestämmelser om allsidig social sammansättning. Motionärerna framhåller att det är oklart vad som avses med den inriktningsbestämmelse som föreslås, och vilka konsekvenser den skulle kunna få. Motionärerna är även kritiska till de konsekvenser som kan bli följden av förslaget för gymnasieskolan. Att luckra upp principen om betygsantagning till gymnasieskolan skulle vara förödande för skolans kunskapsuppdrag, undergräva det fria skolvalet och eliminera incitament för eleverna att anstränga sig under grundskolans senare år, menar motionärerna.

I kommittémotion 2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna att riksdagen avslår propositionen i den del som rör förslaget att skriva in i skollagen att huvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning. Motionärerna framför att förslaget ställer orimliga krav på huvudmännen när den egentliga orsaken till skolegregationen är den fria etableringsrätten för friskolor och föräldrarnas möjlighet till skolval.

Utskottets ställningstagande

Elever med olika bakgrund, behov och förutsättningar ska mötas i skolan. Skolan är en viktig mötesplats i ett demokratiskt samhälle, och sammansättningen av elevgrupper påverkar skolors förutsättningar att leva upp till skollagens mål om en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Utskottet instämmer med regeringen om att utvecklingen mot allt större skillnader i skolornas elevsammansättning när det gäller socioekonomisk bakgrund är mycket oroande. Därmed välkomnar utskottet regeringens förslag om att det i skollagen ska anges att skolhuvudmännen aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.

När det gäller yrkanden om avslag på förslaget att införa en bestämmelse om en allsidig social sammansättning av elever, vill utskottet uppmärksamma att det framgår av propositionen att bestämmelsen syftar till ett övergripande och strukturellt främjandearbete. Inriktningsbestämmelsen, att ”aktivt verka för”, innebär att huvudmännen åläggs en skyldighet att kunna visa att man arbetar systematiskt och framåtsyftande för att uppnå en allsidig social elevsammansättning. Bestämmelsen syftar däremot inte till att staten ska detaljreglera frågan. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det inte vore meningsfullt att i skollagen definiera exakt vad begreppet ”allsidig social sammansättning” innebär eller att ange vilka omständigheter som ska råda för att målsättningen ska anses vara uppnådd. Varje huvudman har ett ansvar att utifrån lokala förutsättningar och behov, och inom ramen för gällande regelverk, arbeta för att nå en allsidig social sammansättning. Det är också enligt utskottet viktigt att understryka att genomförandet ska beslutas av huvudmännen utifrån lokala behov och förutsättningar.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag i propositionen om en allsidig social sammansättning av elever och avstyrker motionerna 2017/18:4093 (L, M, C, KD) yrkande 1 och 2017/18:4085 (V) yrkande 1.

Regleringen om statliga åtgärder för rättelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 26 kap. 17 §. Lagförslaget innebär att Skolinspektionen ska kunna ingripa med statliga åtgärder för rättelse mot kommuner och landsting under samma förutsättningar som man återkallar ett godkännande för enskilda huvudmän.

Jämför reservation 2 (V).

Propositionen

Gällande rätt

Det övergripande syftet med statens tillsyn över skolväsendet är att höja kvaliteten i de verksamheter som granskas. För att kunna säkra likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen måste staten kunna ingripa mot såväl kommuner och landsting som enskilda huvudmän som allvarligt brister i sitt ansvarstagande. Med 2010 års skollag infördes en lagreglering av Skolinspektionens tillsyn även över verksamheter med offentlig huvudman. Skollagen bygger på principen att alla skolor, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild, ska ha lika villkor och samma regler i så stor utsträckning som möjligt. Det gäller även sanktioner inom ramen för statens tillsyn. En konstaterad brist vid Skolinspektionens tillsyn kallas ett föreläggande. Skolinspektionen ska förena ett föreläggande med vite om föreläggandet avser brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (26 kap. 10 och 27 §§ skollagen).

Skolinspektionen har också möjlighet att för både kommunala och fristående skolor besluta om ett tillfälligt verksamhetsförbud. En första förutsättning för ett verksamhetsförbud är att det är sannolikt att myndighetens utredning kommer att leda till ett beslut om återkallelse av en enskild huvudmans godkännande eller om statliga åtgärder mot en kommunal huvudman. Ett verksamhetsförbud får gälla i upp till sex månader vid mycket allvarliga och akuta brister, där det finns risk för elevernas hälsa eller säkerhet (26 kap. 18 § skollagen). Skolinspektionen har hittills beslutat om tillfälligt verksamhetsförbud i några ärenden som avsett fristående skolor.

Skolinspektionens möjligheter till sanktioner inom ramen för tillsynen består av en trappliknande konstruktion. De fyra första stegen är lika för offentliga och enskilda huvudmän. Vid det femte steget skiljer sig sanktionerna åt beroende på skillnader i regelverken. Det femte steget innebär statliga tvångsingripanden mot offentliga huvudmän, respektive återkallelse av godkännandet som huvudman för en fristående skola. Statliga åtgärder för rättelse kan användas mot både kommuner och landsting.

Att återkalla en enskild huvudmans godkännande att bedriva utbildning vid en fristående skola förutsätter att ett föreläggande från Skolinspektionen inte

har följts och att missförhållandet är allvarligt. Mot en offentlig huvudman kan det i stället beslutas om statliga åtgärder för rättelse, vilket innebär att Skolinspektionen får besluta att på kommunens bekostnad vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen inte har följt ett föreläggande från Skolinspektionen samt grovt eller under en längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt skolförfattningarna (26 kap. 17 § skollagen, se även prop. 2009/10:165 s. 902).

Bestämmelsen om statliga åtgärder för rättelse har funnits länge, men har aldrig använts. Det kan bero på att det aldrig har funnits behov av sådana åtgärder riktade mot offentliga huvudmän. Det kan också bero på att bestämmelsen är formulerad på ett sådant sätt att tröskeln för att använda den är för hög. Medan bestämmelsen om återkallelse av godkännande för enskilda talar om allvarliga missförhållanden (26 kap. 13 § skollagen) talar den aktuella bestämmelsen bl.a. om grova åsidosättanden (26 kap. 17 § skollagen).

Regleringen om statliga åtgärder för rättelse mot kommunala skolor förtydligas

Regeringen föreslår att skollagens bestämmelser om statliga åtgärder för rättelse när det gäller verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting ska förtydligas. Statens skolinspektion ska få besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget inte har följt ett föreläggande från Skolinspektionen och missförhållandet är allvarligt.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för sitt förslag. Av förarbetena till skollagen framgår det att statliga åtgärder för rättelse ska vara den sanktion som för kommunala huvudmän motsvarar ett återkallande av godkännande för enskilda huvudmän. Regeringens uppfattning är att det inte finns någon saklig orsak till att under sådana förutsättningar i lag ha olika kriterier för när sanktionen kan aktualiseras. För elevernas bästa är det viktigt att tillsyn och ingripanden sker på lika villkor oavsett huvudman.

Enligt regeringen bör därför statliga åtgärder för rättelse kunna aktualiseras när ett vitesföreläggande inte följts och missförhållandet är allvarligt, på motsvarande sätt som gäller för att återkalla ett godkännande för enskilda huvudmän. Det är snarare mer ingripande att helt stoppa en huvudman från att bedriva en viss verksamhet än att gå in med åtgärder för att konkret försöka avhjälpa och rätta till vissa allvarliga brister i en verksamhet. Även om det sedan länge finns stöd i skollagen för att vidta statliga åtgärder för rättelse, är det ett principiellt ingrepp i ansvarsförhållandena mellan stat och kommun på området. Sanktionen är emellertid den yttersta på sanktionstrappan och föregås av en process där bristerna försökt lösas på annat sätt. Det centrala syftet med den statliga tillsynen är att främja och bidra till en positiv utveckling av den verksamhet som granskas.

Det är enligt regeringen inte acceptabelt att en verksamhet under lång tid kännetecknas av fundamentala brister såsom svaga studieresultat och otrygg

studiemiljö. Det är viktigt att insatser som vidtas inom ramen för statliga åtgärder för rättelse är adekvata och tillräckligt kraftfulla för att komma till rätta med de brister som motiverat ingripandet. Det framgår också tydligt av förarbetena till nu gällande bestämmelser att åtgärderna ska kunna avse såväl skolenhets- som huvudmannanivå. Förtydligandet i paragrafen är även viktigt mot bakgrund av skollagens princip om lika villkor för enskilda och kommunala huvudmän. Det är enligt regeringen inte rimligt att en kommunal verksamhet med allvarliga brister får fortsätta utan att tillsynsmyndigheten använder sig av alla de verktyg som står till buds, medan den mest ingripande sanktionsmöjligheten hade tillämpats om huvudmannen varit enskild.

Förslaget om att ändra bestämmelsen om statliga åtgärder för rättelse innebär främst ett förtydligande av sanktionen, som bl.a. rimmor med tidigare förarbetsuttalanden.

Motionen

I kommittémotion 2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 begär motionärerna att riksdagen avslår propositionen i den del som rör förslaget om statliga åtgärder för rättelse. Enligt motionärerna är en kommuns ansvar för skolväsendet i kommunen betydligt mer omfattande än det som fristående huvudmän har, och motionärerna menar att det därför inte går att ha exakt likadana formuleringar i skollagen för offentliga och enskilda huvudmän. Vidare framförs att statliga myndigheter redan i dag har stora möjligheter att tillgripa olika sanktioner och att en utökning av dessa möjligheter inte är nödvändig.

Utskottets ställningstagande

Det övergripande syftet med Skolinspektionens tillsyn är att höja kvaliteten i skolväsendet samt att främja och bidra till en positiv utveckling av verksamheten. För att säkra likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen måste staten kunna ingripa mot såväl kommuner och landsting som enskilda huvudmän som allvarligt brister i sitt ansvarstagande.

Utskottet är positivt till regeringens förslag om att förtydliga skollagens bestämmelser om statliga åtgärder för rättelse när det gäller verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting. Det är inte acceptabelt att en verksamhet under lång tid kännetecknas av fundamentala brister, svaga studieresultat och otrygg studiemiljö. Det är viktigt att de insatser som vidtas inom ramen för statliga åtgärder för rättelse är adekvata och tillräckligt kraftfulla för att komma till rätta med de brister som motiverat ingripandet.

Som framgått ovan ska statliga åtgärder för rättelse vara den sanktion som för kommunala huvudmän motsvarar ett återkallande av godkännande för enskilda huvudmän. Enligt utskottets mening finns det inte någon saklig orsak till att i lag ha olika kriterier beroende på huvudman för när sanktionen kan aktualiseras. Utskottet instämmer även i att förtydligandet i paragrafen är

viktigt mot bakgrund av skollagens princip om lika villkor för enskilda och kommunala huvudmän.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och bedömningar vad gäller förslagen i propositionen om statliga åtgärder för rättelse och avstyrker motion 2017/18:4085 (V) yrkande 2.

Lagförslagen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) samt lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) utom i de delar som omfattas av förslagen ovan.

Förslagen innebär dels att huvudmännen inom skolväsendet ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen att se till att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs, dels att ändringar införs i syfte att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från utbildningen inom den obligatoriska verksamheten. Vidare innebär förslagen att övergångsbestämmelserna om undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i vissa skolformer ska förlängas till utgången av juni 2021.

Propositionen

Huvudmannen ska utse en skolchef

Skolchefer ska utses för att biträda huvudmannen

Regeringen föreslår att huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet. Huvudmannen kan utse en skolchef för hela verksamheten eller flera skolchefer för delar av verksamheten.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för sitt förslag. Vissa huvudmän behöver ett förstärkt fokus på skolväsendets statliga krav; det visar inte minst de återkommande brister som framkommer vid Skolinspektionens tillsyn. Det bör därför förtydligas att det i huvudmannens organisation alltid ska finnas en skolchef som aktivt ska verka för att de nationella bestämmelserna för verksamheten uppfylls.

Enligt skollagen ansvarar varje huvudman för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och andra författningar (2 kap. 8 §). Regeringen framhåller att ett sätt att öka medvetenheten i huvudmannens organisation om vad de statliga kraven innebär är att införa en statligt reglerad befattning med ett uppdrag inriktat på regelefterlevnad. En sådan befattning

bör leda till förbättringar inom området, vilka i sin tur kan leda till en stärkt likvärdighet mellan olika skolor och huvudmän. Staten och skolhuvudmännen har ett gemensamt ansvar för skolan, och det behövs åtgärder som kan förbättra samspelet mellan de statliga kraven och deras effekter i verkligheten.

Skolchefens roll lyfts fram i skollagen

Regeringen anser att det finns ett behov av att tydliggöra skolchefernas roll inom skolväsendet och markera vikten av uppgiften. För att förtydliga att skolchefen inte ska ta över huvudmannens ansvar bör det anges i skollagen att huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att se till att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet. Det bör vidare framgå av lagtexten att huvudmannen kan utse en skolchef för hela verksamheten eller flera skolchefer för delar av verksamheten. Detta förslag tydliggör att det övergripande och yttersta ansvaret för att regelverket följs även fortsättningsvis ska ligga hos huvudmannen som sådan, men att det ska finnas minst en tjänsteman hos varje huvudman som har i uppgift att vaka över att reglerna följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet och att denna även har i uppgift att vidta åtgärder om regelverket inte följs.

Om skolchefen finner att verksamheten inte lever upp till vissa författningskrav ska han eller hon försöka åtgärda bristerna inom ramen för sina befogenheter. Om skolchefens befogenheter inte är tillräckliga, t.ex. för att tillräckliga medel saknas för att adekvata åtgärder ska kunna genomföras, ansvarar han eller hon för att informera den inom huvudmannens verksamhet som är ytterst ansvarig.

Uppdraget att se till att alla föreskrifter för utbildningen följs ska även enligt regeringen ses i ljuset av skolchefens naturliga roll inom det systematiska kvalitetsarbetet. Huvudmannen ska enligt skollagen systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen utifrån de nationella mål som finns för utbildningen. Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt, kommer fram att det finns brister i verksamheten ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas (4 kap. 5 och 7 §§ skollagen). Som chef inom huvudmannens organisation med ett ansvar för hela eller delar av skolväsendet får det förutsättas att skolchefen aktivt kommer att delta i detta arbete. Regeringen framhåller att det är huvudmannens ansvar att se till att nödvändiga åtgärder faktiskt vidtas. Liknande krav på systematiskt kvalitetsarbete finns även för enhetsnivån som, liksom huvudmannens kvalitetsarbete, ska dokumenteras.

Skolchefen kan således förutsättas få en god inblick i verksamheterna och bör kunna upptäcka om utbildningen inte lever upp till författningskraven i vissa avseenden. Regeringen anser därmed att skolchefen bör kunna spela en viktig roll i det systematiska kvalitetsarbetet och i att skapa goda förutsättningar för rektorerna i deras uppdrag.

Befattningen skolchef ska användas av alla huvudmän

Behovet av en befattning med ett utpekat ansvar att vaka över att regelverket följs finns oavsett huvudman och skolform. Regeringen bedömer därmed att samtliga huvudmän inom skolväsendet bör omfattas av bestämmelsen om skolchefens ansvar. Det rör således både kommuner och enskilda, men även landsting och staten i de fall som dessa är huvudmän. Förslaget avser skolväsendet och omfattar därmed alla skolformer, från förskola till särskild utbildning för vuxna, och fritidshemmet (1 kap. 1 § skollagen). Regeringen anser vidare att förslaget är förenligt med friskolornas karaktär och anser att det inte finns något hinder mot att befattningen skolchef används inom den struktur som framgår av t.ex. aktiebolagslagen.

Förslaget om skolchef innebär vidare att benämningen även kommer att användas för personer inom huvudmannens organisation med ansvar för verksamheter som vanligtvis inte betecknas som skolor, dvs. fritidshemmet och skolformerna förskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Dessa verksamheter utgör dock enligt skollagen en del av skolväsendet, vilket enligt regeringen är ett tillräckligt skäl för att benämningen skolchef ska användas i skollagen.

Skolhuvudmännen ska ha stor frihet att besluta om sin organisation

Regeringen anser att såväl offentliga som enskilda huvudmän inom skolväsendet även i fortsättningen ska ha en stor frihet att besluta om sin organisation. Med utgångspunkt i att syftet med regleringen ändå kan uppnås bör därför en statlig reglering inom området lämna så mycket utrymme som möjligt för huvudmannen att besluta om.

Regeringen framhåller att det är viktigt med flexibilitet utifrån rådande lokala förutsättningar. Rektorns roll är reglerad och ändras inte av förslaget om skolchef. Vidare bedömer regeringen att det är viktigt att skolchefen har kompetens inom relevanta områden. Det är huvudmannens uppgift som ytterst ansvarig att se till att skolchefen har den kompetens som bedöms nödvändig för uppdraget.

Alla elever ska närvara i skolan

Rektorns ansvar att utreda upprepad eller längre frånvaro

Gällande rätt

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt (7 kap. 2 § skollagen). Alla elever som omfattas av skolplikten ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag (7 kap. 17 § skollagen). Om en elev på grund av sjukdom eller av någon annan orsak inte kan delta i verksamheten, ska hindret

snarast anmälas till skolenheten. Rektorn får besluta hur anmälnings-skyldigheten ska fullgöras (4 kap. 8 § skolförordningen [2011:185]).

Ett giltigt skäl för att inte närvara är beviljad ledighet. En elev får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Om det finns synnerliga skäl får längre ledighet beviljas. Rektorn beslutar om ledighet och får inte uppdra åt någon annan att fatta beslut om ledighet som avser längre tid än tio dagar (7 kap. 18 § skollagen). Ett beslut om ledighet ska enligt förarbetena till skollagen grundas på en samlad bedömning av elevens situation, exempelvis frånvarons längd, elevens studiesituation samt möjligheterna att kompensera den förlorade undervisningen. Ett annat giltigt skäl att inte närvara är om eleven på begäran av dennes vårdnadshavare befriats från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen utifrån synnerliga skäl. Rektorn beslutar om befrielse och får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut (7 kap. 19 § skollagen).

Upprepad eller längre frånvaro innebär inte sällan att eleven har behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Utredning om extra anpassningar och särskilt stöd samt åtgärdsprogram regleras i 3 kap. 8 och 9 §§ skollagen. Frånvaro kan också bero på att en elev utsätts för kränkande behandling. I skollagen finns specifika krav på åtgärder vid sådan behandling (6 kap. 7–10 §§ skollagen). När en elev inte närvarar i skolan kan det också bero på att skolans arbete med trygghet och studiero brister. Utredning och åtgärder när det gäller skolans arbete med trygghet och studiero regleras i 5 kap. 9–23 §§ skollagen. Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad han eller hon är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter. Ett sådant föreläggande får förenas med vite (7 kap. 23 § skollagen).

Skolverket har utfärdat allmänna råd (SKOLFS 2012:34) om att främja närvaro och att uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro i skolan där det bl.a. framgår att rektorn bör se till att orsaker till frånvaro utreds skyndsamt. Råden baseras bl.a. på skollagens bestämmelse att rektorn ska utreda elevens behov av särskilt stöd (3 kap. 8 § skollagen).

Upprepad eller längre frånvaro ska skyndsamt utredas

Regeringen föreslår att om en elev har upprepad eller längre frånvaro i de obligatoriska skolformerna ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När utredningen om en elevs frånvaro inleds ska rektorn snarast se till att frånvaron anmäls till huvudmannen.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för förslaget. Upprepad eller längre frånvaro innebär att elever inte får den utbildning som de har rätt till. Sådan frånvaro kan indikera att en elev är på väg att utveckla ett negativt

förhållningssätt till skolan och kan leda till stora svårigheter för eleven. En ofullständig grundskoleutbildning ger små möjligheter på arbetsmarknaden och kan innebära ökade risker för utanförskap. Att upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos elever är en av de mest grundläggande åtgärderna som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och gå miste om den utbildning som de har rätt till. Regeringen ser därför att det är av största vikt att arbeta förebyggande och tidigt uppmärksamma elever som uppvisar ett mönster av frånvaro från den obligatoriska verksamheten.

En skyldighet att utreda frånvaro framgår redan av nuvarande bestämmelser. Regeringen anser dock att dessa bestämmelser inte har den tydlighet och det signalvärde som en specifik reglering i lag kan ge. Det är regeringens uppfattning att arbetet kan försenas om en skyldighet att inleda en utredning införs först när frånvaron är av sådan omfattning att den riskerar att ha negativ inverkan på elevens utveckling mot utbildningens mål. Regeringen anser därför att det ska göras ett förtydligande i skollagen (7 kap. 19 a §) som innebär att rektorn, när en elev har ”upprepad eller längre frånvaro”, är skyldig att skyndsamt se till att en utredning genomförs. Sådan frånvaro bör enligt regeringens utredas oavsett om den är anmäld av vårdnadshavaren eller inte, detta eftersom det inte är säkert att en sjuknämnan från vårdnadshavare alltid innebär att elevens frånvaro är oproblematiske.

Enligt regeringens bör det vara upp till rektorn att utifrån omständigheterna i det enskilda fallet avgöra exakt hur mycket en elev kan vara frånvarande innan utredningsskyldigheten inträder. Det bör också framgå av lagtexten att en utredning inte ska behöva göras i de fall det är obehövt, som t.ex. vid redan beviljad ledighet, om en elev vid något enstaka tillfälle är frånvarande på grund av sjukdom eller om rektorn redan har kännedom om att eleven har återkommande behov av vårdbesök.

Regeringen anser vidare att orsakerna till en elevs frånvaro bör utredas skyndsamt. Detta stämmer också väl överens med det rekvisit som används i bestämmelserna om rektorns skyldighet att utreda om en elev är i behov av särskilt stöd och huvudmannens skyldighet att utreda kränkande behandling (se 3 kap. 8 § och 6 kap. 9–10 §§ skollagen).

Frånvaron kan utredas tillsammans med andra frågor

En utredning om frånvaro kan ha ett nära samband med andra utredningar enligt skollagen. I vissa fall kan det t.ex. vid en utredning om frånvaro framgå att kriterierna för en utredning om särskilt stöd eller kränkande behandling är uppfyllda. I sådana fall ska även bestämmelserna för dessa utredningar följas. Regeringen föreslår i lagtexten en erinran som innebär att en utredning om särskilt stöd ska inledas om förutsättningarna för en sådan är uppfyllda. Motsvarande erinran föreslås inte när det gäller en utredning som avser kränkande behandling, vilket beror på att utredningsskyldigheten vid kränkande behandling, till skillnad från skyldigheten att utreda särskilt stöd, är huvudmannens skyldighet och inte rektorns. Regeringen vill dock framhålla

att det inte finns något som hindrar att arbetet samordnas i den utsträckning som det bedöms lämpligt även om flera utredningskrav har aktualiserats. I praktiken kan det därför räcka med en sammanhållen utredning som uppfyller kraven som finns för de utredningar som har aktualiserats.

Regeringen anser att det är mycket viktigt att inte ge lärare och rektorer fler och mer tidskrävande administrativa uppgifter än vad som är nödvändigt. Genom att i förekommande fall samordna arbetet utifrån de utredningskrav som har aktualiserats kan, enligt regeringens bedömning, arbetet bedrivas på ett mer effektivt sätt.

Utredningen ska göras i samråd

Enligt regeringens uppfattning ska orsakerna till en elevs frånvaro utredas i samråd med den berörda eleven och elevens vårdnadshavare. Det är viktigt att både eleven och elevens vårdnadshavare medverkar i utredningen för att skolan ska få en bild av elevens hela situation och för att kunna sätta in lämpliga åtgärder. Detta samråd kan ta sig olika former och genomföras på olika sätt beroende på vad som är lämpligt i det enskilda fallet. Vidare måste det beaktas att sekretesskyddet i vissa fall kan ha företräde framför krav i skollagen kring information till vårdnadshavare (12 kap. 3 § och 23 kap. offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], förkortad OSL, och 29 kap. 14 § skollagen om tystnadsplikt vid fristående skola). Om ett barn kan antas lida betydande men om en viss uppgift blir känd för vårdnadshavaren omfattas den av sekretess och ska därför inte lämnas ut till vårdnadshavaren.

För att ta till vara den kompetens och kunskap som elevhälsan kan bidra med ska en utredning om en elevs frånvaro även genomföras i samråd med elevhälsan. Regeringen anser även att frågan om hur omfattande en utredning av frånvaro behöver vara måste avgöras i det enskilda fallet.

Vidare framhåller regeringen att en utredning alltid måste baseras på elevens hela situation. En elevs omfattande frånvaro beror ofta på en komplex situation med olika slags problem som kan röra både hem och skola. Det förekommer också att organisatoriska faktorer är orsaken till en elevs långvariga frånvaro, exempelvis brister i frånvarorapportering, låg grad av lärarkontakt, håltimmar, lärarbyten, brister i lärandemiljön eller otydlig ansvarsfördelning bland vuxna i skolan. Det finns även fall där vårdnadshavare medvetet håller barn borta från skolan, exempelvis vid en utlandsresa där eleven inte beviljats ledighet, psykisk ohälsa eller i vissa extrema fall hedersförtryck.

Den nya bestämmelsen föreslås inte innehålla några detaljerade krav på hur utredningen om frånvaro ska genomföras. Utredningens fokus bör vara att kartlägga orsakerna till frånvaron och att kartläggningen utgör ett underlag för att sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Att utredningens omfattning anpassas till förhållandena i det enskilda fallet bedöms som angeläget eftersom regeringen inte vill ge lärare och andra personalgrupper inom skolan fler arbetsuppgifter än nödvändigt. Regeringen

framhåller ändå att rektorn avgör hur arbetet med utredningen ska organiseras och att rektorn kan uppdra åt annan personal än lärare att hantera utredningen.

De åtgärder som behöver vidtas efter en utredning av upprepade eller längre frånvaro är i hög utsträckning redan reglerade i nuvarande bestämmelser. Regeringen anser med hänvisning till detta att en ny reglering om åtgärder vid upprepade eller längre frånvaro inte är nödvändig. Däremot anser regeringen som tidigare angetts att skyldigheten att utreda frånvaro bör tydliggöras och att denna utredning är nödvändig för att identifiera lämpliga åtgärder.

Nuvarande dokumentationskrav är tillräckliga

Det finns redan i dag specifika författningskrav på dokumentation vid flera av de åtgärder som kan bli aktuella för att återfå en elev i utbildning, exempelvis överenskommelser vid utvecklingssamtal (10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § skollagen), åtgärdsprogram för elever som är i behov av särskilt stöd (3 kap. 9 §), dokumentation av disciplinära åtgärder som vidtas för att tillförsäkra trygghet och studiero (5 kap. 24 §) samt planer mot kränkande behandling (6 kap. 8 §) och det systematiska kvalitetsarbetet (4 kap. 6 §). Även Skolverkets allmänna råd är tydliga när det gäller dokumentation vid frånvaro.

Regeringen bedömer att en ökad detaljreglering i skollagen om dokumentation bör undvikas och anser därmed att det inte ska införas ytterligare bestämmelser om dokumentation i skollagen.

Upprepade eller längre frånvaro ska snarast anmälas till huvudmannen

Enligt regeringens uppfattning är det av stor vikt att huvudmannen får kännedom om omfattningen av upprepade eller längre frånvaro utifrån sitt ansvar. Regeringen konstaterar att en fristående skola redan i dag har en skyldighet att snarast anmäla till hemkommunen om en elev utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning från obligatoriska inslag (7 kap. 22 § skollagen). Som framgår nedan föreslår regeringen dels att denna skyldighet ska justeras till att avse en skyldighet att snarast lämna uppgift om att det har inletts en utredning om en elevs upprepade eller längre frånvaro, dels att även offentliga huvudmän ska få motsvarande skyldighet att göra en anmälan till hemkommunen.

Regeringen anser att det även finns skäl för en rektor att snarast informera sin huvudman när en utredning om en elevs upprepade eller längre frånvaro har inletts. Enligt regeringen torde den nya bestämmelsen som föreslås i skollagen inte innebära någon större administrativ börda.

Syftet med regleringen är att huvudmannen ska kunna stödja skolan i arbetet med att tillgodose elevens rätt till utbildning. Att huvudmannen får information om en elevs upprepade eller längre frånvaro kan i vissa fall innebära att adekvata åtgärder kan sättas in tidigare, vilket i sin tur kan leda till att en elev inte behöver fastna i ett negativt mönster av frånvaro. Huvudmannen har även ett kontinuerligt ansvar för att se över sin resursfördelning så att skolan ges möjlighet att sätta in de åtgärder som behövs för

att eleven ska kunna fullgöra sin skolplikt. Skolchefen kan också fylla en viktig funktion i detta arbete.

Hemkommunen ska informeras när en utredning om frånvaro inleds

Gällande rätt

Ansvar för att ett skolpliktigt barn får den utbildning som barnet har rätt till vilar på vårdnadshavarna, den kommun som barnet bor i samt huvudmannen för skolan. Enligt skollagen ska den som har vårdnaden om ett skolpliktigt barn se till att barnet fullgör sin skolplikt. Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning. Det är huvudmannen som ska se till att eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan fullgör sin skolgång. Enskilda huvudmän är skyldiga att snarast lämna uppgift till hemkommunen när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning från obligatoriska inslag (7 kap. 20–22 §§ skollagen).

Hemkommunen ska kunna säkerställa att skolplikten efterlevs

Regeringen föreslår att en annan offentlig huvudman än hemkommunen, i likhet med vad som redan gäller för enskilda huvudmän, ska vara skyldig att snarast lämna uppgift till hemkommunen när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet hos huvudmannen.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för förslaget. När det gäller under rättelse till hemkommunen kan regeringen konstatera att det av nuvarande bestämmelser i skollagen inte framgår en skyldighet för offentliga huvudmän att meddela hemkommunen om en elev börjar eller slutar vid en skolenhet eller om en elev är frånvarande i betydande utsträckning. Den ytterligare skyldighet som en enskild huvudman har att snarast lämna uppgift till hemkommunen om att en skolpliktig elev utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning, ska enligt förslaget ändras till att avse att snarast lämna uppgift om att en utredning om frånvaro har inletts. En annan offentlig huvudman än hemkommunen bör ha motsvarande skyldighet.

Det är elevens hemkommun som har det övergripande ansvaret för att se till att eleven fullgör sin skolgång, även om skolgången sker i en skola med en annan huvudman än hemkommunen. För att hemkommunen ska kunna ta ansvar för skolpliktsbevakningen behöver hemkommunen ha kännedom om frånvaron bland alla elever i skolpliktsålder som är bosatta i kommunen. Att huvudmän och hemkommuner har information om och rutiner för elevers frånvaro utgör en förutsättning för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter.

Enligt nuvarande bestämmelser ska en fristående huvudman, när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en fristående skola eller då eleven utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning från obligatoriska inslag, snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen (7 kap. 22 § andra stycket skollagen). Motsvarande reglering om hur huvudmannen ska agera saknas när det gäller elever som går i en skola med offentlig huvudman i en annan

kommun eller i en statlig skola. Regeringens uppfattning är att det kan vara svårt att följa upp eleverna om det i dessa fall saknas rutiner för en systematisk överlämning av uppgifter till hemkommunen.

Många kommuner i sin egenskap av hemkommuner har inte fått information om att en elev i en annan kommuns grundskola har omfattande frånvaro. Detta har bidragit till att hemkommunen inte har kunnat agera i ett tidigt skede. Enligt regeringens uppfattning är hemkommunens uppföljningsansvar grundläggande för att ett system med skolval ska kunna fungera.

Som angetts ovan föreslår regeringen att en rektor ska ha en skyldighet att skyndsamt utreda upprepad eller längre frånvaro. Förslaget om en anmälnings-skyldighet till hemkommunen bör justeras i enlighet med den förändringen. Detta innebär att regeringen föreslår att det i skollagen ska införas en bestämmelse om att både offentliga och enskilda huvudmän ska ha en skyldighet att lämna uppgift till hemkommunen när en utredning om upprepad eller längre frånvaro inletts. Regeringen anser vidare att det är viktigt med en likvärdig reglering för alla huvudmän och anser därmed att hemkommunen ska få uppgifter om att en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en annan huvudmans skolenhet, oavsett om huvudmannen är offentlig eller enskild.

Bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt

Sekretess i kommunalt och statligt bedriven skolverksamhet är reglerad i 23 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, och tystnadsplikt i enskilt bedriven skolverksamhet är reglerad i 29 kap. 14 § skollagen.

Enligt nuvarande lydelse i 7 kap. 22 § skollagen ska huvudmannen när en skolpliktig elev utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning från obligatoriska inslag snarast ”lämna uppgift om detta” till hemkommunen. Regeringen anser att formuleringen ”lämna uppgift om detta” bör gälla även fortsättningsvis. Utöver uppgifter om en elevs frånvaro kan det variera från fall till fall vilken information i övrigt som hemkommunen har behov av att känna till. Här måste hänsyn tas till de begränsningar som följer av OSL och av skollagens bestämmelser om tystnadsplikt för skolor med enskild huvudman. Regeringen anser dock att det är lämpligt att övervinna eventuella hinder genom att inhämta samtycke från vårdnadshavaren, och i vissa fall även från eleven (12 kap. 2 och 3 §§ OSL).

Samordning av arbetet med elevers upprepade eller längre frånvaro

Gällande rätt

Enligt samverkanslagstiftningen om barn som far illa eller riskerar att fara illa ska myndigheterna samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (5 kap. 1 a § socialtjänstlagen och 5 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslagen). I frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska vidare huvudmän för verksamhet som regleras av skollagen, och den som är anställd i sådan verksamhet, på socialnämndens initiativ samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (29 kap. 13 § skollagen).

Av socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) följer att en s.k. samordnad individuell plan (SIP) ska upprättas när en enskild har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och om den enskilde samtycker till att den upprättas (2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen). Genom regionala och lokala överenskommelser kan det även regleras hur skolan ska delta i arbetet.

Hemkommunens ansvar för samordning av insatser

Regeringen föreslår att hemkommunen i frågor som rör skolpliktiga elever med upprepade eller längre frånvaro i de obligatoriska skolformerna vid behov ska samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av offentlighets- och sekretesslagen samt bestämmelserna om tystnadsplikt i skollagen.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för förslaget. Elevernas hemkommun har ansvar för att se till att alla skolpliktiga barn får den utbildning de har rätt till. Förslagen i föregående avsnitt syftar till att hemkommunen alltid ska få den information som kommunen behöver för att kunna ta detta ansvar, oavsett om eleven går i en annan kommuns skola eller i en fristående skola. Inom ramen för hemkommunens ansvar kan kommunen behöva samordna insatser från olika aktörer om detta behövs för att eleven ska uppfylla sin skolplikt. Dagens reglering innehåller dock inget uttryckligt ansvar för hemkommunen att samordna insatser från olika aktörer när en elev har upprepade eller längre frånvaro.

Elever med upprepade eller längre frånvaro kan ha behov av mer stöd än vad skolan kan erbjuda. Regeringen konstaterar att en framgångsfaktor för att främja närvaro och åtgärda frånvaro är en fungerande samverkan mellan skola och t.ex. socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagning, barn- och ungdomshabilitering, fritidsförvaltning och polis. Många kommuner saknar i dag fungerande samverkansformer. Regeringen bedömer därför att hemkommunens ansvar för att eleverna fullgör sin skolplikt behöver förtydligas. Som en del av det ansvar hemkommunen redan har vad gäller skolpliktsbevakning, dvs. att se till att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning, bör det klargöras att hemkommunen vid behov ska samordna insatser med andra relevanta samhällsorgan, organisationer och andra som berörs för att tillgodose elevens rätt till utbildning. Att adekvata och tidiga åtgärder sätts in för att tillgodose elevens rätt till utbildning ligger i såväl elevens och vårdnadshavarnas som samhällets intresse.

Regeringen framhåller att det är viktigt att skilja på kommunens roll som hemkommun för elever boendes i kommunen, och därmed ytterst ansvarig för skolpliktsbevakning, och dess roll som huvudman för de egna skolorna. Hemkommunens samordnande roll ska inte ses som en del av dess huvudmannaskap för de egna skolorna. Denna samordnande roll, tillsammans

med huvudmannens yttersta ansvar för skolpliktsbevakningen, fråntar inte heller alla huvudmän och skolor det ansvar som faller på dem för att se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

Samordning vid behov och rätt aktörer

Regeringen gör bedömningen att inte all upprepad eller längre frånvaro kräver samordning med olika aktörer utanför skolan. I många fall kan insatser från skolan vara tillräckliga. I andra fall kanske det bara finns behov av att någon enstaka aktör utanför skolan är involverad i arbetet, och samordning från hemkommunen behövs inte. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att hemkommunen vid behov ska samordna insatserna.

Regeringen framför vidare att det är viktigt att beakta lärares tidsanvändning och begränsa den tid som lärare lägger på andra arbetsuppgifter än undervisning. Samordning ska enligt regeringens förslag endast genomföras när det finns ett behov. Regeringen anser att de individuella behoven och situationen i övrigt avgör vilken samverkan som behövs i det enskilda fallet. Enligt regeringen behöver det dock inte förtydligas att samordning ska ske med både interna och externa aktörer. Det får även anses givet att hemkommunen ska samordna sina egna insatser.

Med utgångspunkt i varje enskilt fall anser regeringen att hemkommunen får bedöma vilka som behöver inbegripas i uppgiften att samverka. I denna process torde elevhälsan vara en aktiv part i arbetet med att avgöra vilka behov av samverkan som finns. Regeringen betonar i sammanhanget att myndigheter har en allmän skyldighet att samverka. Varje myndighet ska hjälpa andra myndigheter inom ramen för den egna verksamheten (6 § förvaltningslagen [1986:223]).

Bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt

Bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt kan i vissa fall upplevas som ett hinder för en fungerande samverkan. Regeringen anser dock att det är lämpligt att övervinna hindren genom att inhämta samtycke från vårdnadshavaren, och i vissa fall även från eleven, eftersom det är viktigt att eleven och vårdnadshavarna är involverade för att samverkan ska ge önskat resultat (12 kap. 2 och 3 §§ OSL).

Förlängda övergångsbestämmelser om undantag från krav på legitimation och behörighet i vissa skolformer

Gällande rätt

För att vara behörig att bedriva undervisning i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna krävs som huvudregel dels en behörighetsgivande lärar- eller förskolläraexamen, dels en speciallärarexamen (2 kap. 11–17 c, 27–30 a och 32 §§ förordningen [2011:326] om

behörighet och legitimation för lärare och förskollärare). En specialpedagog-examen kan i vissa fall jämföras med en speciallärarexamen och ge behörighet att undervisa som speciallärare (1 kap. 5 § nämnda förordning).

Huvudregeln är att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får undervisa i skolväsendet (2 kap. 13 § första stycket skollagen). Det finns övergångsbestämmelser med undantag från kravet på legitimation och behörighet för lärare och förskollärare som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011. Bestämmelserna innebär att de som saknar legitimation och behörighet och som har ingått avtal om anställning före den 1 juli 2011 under tiden för anställningen får fortsätta att undervisa och självständigt besluta om betyg i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och särskild utbildning för vuxna, enligt bestämmelserna om behörighet i 1985 års skollag, till utgången av juni 2018 (33 § lagen [2010:801] om införande av skollagen [2010:800]). Från den 1 juli 2018 omfattas dock dessa lärare av kravet på legitimation och behörighet i 2 kap. 13 § skollagen.

Övergångsbestämmelserna ska förlängas

Regeringen föreslår att tiden förlängs till utgången av juni 2021 när det gäller övergångsbestämmelserna om undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och särskild utbildning för vuxna.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för förslaget. Det råder en stor brist på lärare som är behöriga att undervisa i de skolformer som kräver en speciallärarexamen. Regeringen anser att det fortfarande är angeläget att det ges möjligheter till utbildning som innebär att fler lärare blir behöriga för den undervisning de bedriver.

Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att förbättra tillgången till lärare med specialpedagogisk kompetens, bl.a. genom fortbildningsinsatsen Lärarlyftet II och förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger. Att förlänga övergångsbestämmelserna är ett sätt att ge huvudmännen ytterligare tid att säkerställa att lärare uppnår behörighet och legitimation i de skolformer som de undervisar i.

Regeringen anser att det är av yttersta vikt att legitimerade och behöriga lärare bedriver undervisningen i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och särskild utbildning för vuxna för att skapa en likvärdig skola. Mot bakgrund av hur behörighetsläget ser ut anser dock regeringen att det är viktigt att de som är verksamma i dessa skolformer och har lång erfarenhet av att bedriva undervisningen får fortsätta undervisa även om de inte är behöriga.

Behörighetsläget i dessa skolformer är fortfarande svårt, men andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen är däremot hög. Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att övergångsbestämmelserna ska förlängas när det gäller undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i dessa skolformer. Regeringen

anser att det även finns ett behov av att se över förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. De nya bestämmelserna om att utse en skolchef och bestämmelserna om statliga åtgärder för rättelse i den nya lydelsen ska tillämpas första gången för verksamhet som bedrivs efter utgången av 2018.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att regeringen i propositionen lämnar flera förslag som sammantaget utgör en viktig del i det strategiska arbetet för att förbättra den svenska skolan. Regeringen har bl.a. föreslagit att samtliga huvudmän ska utse en skolchef som ska biträda huvudmännen med att se till att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs. Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns ett behov av att tydliggöra skolchefernas roll inom skolväsendet och markera vikten av uppgiften. Enligt förslaget bör skolchefen även kunna spela en viktig roll i det systematiska kvalitetsarbetet och i att skapa goda förutsättningar för rektorerna i deras uppdrag. Utskottet instämmer med regeringen att skolchefens uppdrag inte ytterligare ska regleras, utan att regleringen ska lämna så mycket utrymme som möjligt för huvudmännen att besluta om.

När det gäller regeringens förslag om att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från den obligatoriska undervisningen vill utskottet anföra följande. Alla barn som är bosatta i Sverige har skolplikt, och huvudmännen har i enlighet med skollagen ett tydligt ansvar för att se till att barn och elever deltar i undervisningen och fullgör sin skolplikt. Trots detta kan utskottet konstatera att ogiltig frånvaro förekommer i alltför hög utsträckning. Upprepad eller längre frånvaro innebär att eleven inte får den utbildning som han eller hon har rätt till och kan på sikt leda till stora svårigheter för eleven. Att tidigt upptäcka och agera är en av de viktigaste åtgärderna som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp eleven som annars riskerar att gå miste om den utbildning som han eller hon har rätt till. Utskottet välkomnar de förslag som lämnas i propositionen som syftar till att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från den obligatoriska utbildningen. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att även proposition 2017/18:183 En gymnasieutbildning för alla, som för närvarande behandlas av utskottet, innehåller förslag om att förtydliga rektorns ansvar för att utreda upprepade eller längre frånvaro.

Regeringens förslag i den proposition som behandlas här består i dels att förtydliga rektorns ansvar för att utreda upprepade eller längre frånvaro, dels att en annan offentlig huvudman än hemkommunen ska vara skyldig att lämna uppgift till hemkommunen när en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en

skolenhet hos huvudmannen, och dels att hemkommunen vid behov ska samordna arbetet kring elever med upprepad eller längre frånvaro. Utskottet anser att förslagen är väl avvägda och syftar till att samtliga elever ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd. Utskottet anser i likhet med regeringen att rektors skyldighet att skyndsamt utreda elevers upprepade eller längre frånvaro bör förtydligas i skollagen. Utskottet instämmer även i att hemkommunens uppföljningsansvar är grundläggande för att ett system med skolval ska kunna fungera.

Regeringen har även föreslagit att förlänga tiden till utgången av juni 2021 när det gäller övergångsbestämmelserna om undantag från krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i vissa skolformer. Mot bakgrund av den föreliggande bristen på lärare som är behöriga att undervisa i de skolformer som kräver en speciallärarexamen har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder för att förbättra tillgången på behöriga lärare med specialpedagogisk kompetens. Utskottet delar regeringens bedömning att förlängda övergångsbestämmelser är ett sätt att ge huvudmännen ytterligare tid att säkerställa att lärare uppnår behörighet och legitimation i de skolformer som de undervisar i.

Med hänvisning till vad som anförts ovan tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Utskottet övergår nu till att i de nästföljande avsnitten behandla de motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Elevers frånvaro och skolchefer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärdsprogram för att utreda elevers upprepade eller längre frånvaro samt om att skolchefens ansvarsområde bör regleras på nationell nivå.

Jämför reservation 3 (SD).

Motionerna

I motion 2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2 föreslås att regeringens förslag om att utreda elevers skolfrånvaro kompletteras med krav på ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med frånvaron. Motionärerna föreslår även att frånvaro ska föras in i slutbetygen. I yrkande 3 anför motionärerna att skolchefens ansvarsområde bör definieras och regleras på nationell nivå för att befattningen ska vara meningsfull.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning i propositionen att det finns ett behov av att tydliggöra skolchefernas roll inom skolväsendet och markera vikten av uppgiften. Skolchefen ska se till att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs. Utskottet instämmer även i regeringens bedömning att skolchefens uppdrag därutöver inte ytterligare ska detaljregleras. Utskottet anser därmed inte, såsom framförs i motion 2017/18:4038 (SD) yrkande 3, att en skolchefs ansvarsområde ska definieras och regleras på nationell nivå i skollagen.

När det gäller förslagen om att dels komplettera regeringens förslag med krav på åtgärdsprogram, dels införa uppgifter om elevers frånvaro i slutbetyget, anser utskottet att det inte finns anledning att vidta åtgärder utifrån dessa förslag. Det skulle innebära att administrationen och dokumentationen för lärare och rektorer ökade, vilket vore negativt. Utskottet anser att regeringens förslag på åtgärder för att minska elevers upprepade eller längre frånvaro från den obligatoriska utbildningen är väl avvägda och syftar till att samtliga elever ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Med hänvisning till vad som anförs avstyrker utskottet därmed motion 2017/18:4038 (SD) yrkande 2 och 3.

Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att precisera regeringens förslag om att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever. Jämför reservation 4 (SD) och motivreservation 5 (V).

Motionen

I motion 2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 anför motionärerna att regeringens förslag om att öka den sociala sammansättningen bör preciseras. Vidare framför motionärerna att åtgärderna för att differentiera den sociala sammansättningen är begränsade. I stället bör enligt motionärerna upptagningsområden införas. I övrigt menar motionärerna att skolsegregationen huvudsakligen ska motverkas med kompensatoriska åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att i skollagen reglera att skolhuvudmännen aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Grundtanken bakom förslaget är att alla barn ska få en likvärdig utbildning, oavsett föräldrarnas socioekonomiska tillhörighet

eller bostadsområde. Att vidmakthålla en skolsegregation utifrån barns olika familjebakgrund är inte rättvist och inte heller gynnsamt för skolväsendet i stort.

Av propositionen framgår att en kommuns förutsättningar för att främja en mer allsidig social sammansättning av elever mellan kommunens skolenheter begränsas av dess skyldighet enligt skollagen att ta hänsyn till den s.k. närhetsprincipen, vilken innebär att alla elever har berättigade krav på en skolplacering nära hemmet. Utöver närhetsprincipen tillämpas även andra urvalskriterier, exempelvis syskonförtur och kötid. Mot denna bakgrund vill utskottet återigen framhålla att regeringens förslag är väl avvägt, dvs. att ålägga huvudmännen en skyldighet att arbeta systematiskt och framåtsyftande för att uppnå en allsidig social elevsammansättning. Det ska vara upp till varje huvudman att avgöra utifrån lokala förutsättningar och behov inom ramen för gällande regelverk. Utskottet ställer sig även positivt till regeringens avsikt att låta en särskild utredare närmare analysera hur bestämmelserna om bl.a. placering och urval bör ändras för att främja ett mer rättvist och fritt skolval.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2017/18:4038 (SD) yrkande 1.

Statliga sanktionsmöjligheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden dels om att utveckla Skolinspektionens roll med skärpta regler och sanktioner, dels om att utöka regeringens åtgärds paket mot huvudmän med ytterligare ett sanktionssteg.

Jämför reservation 6 (M, C, L, KD) och 7 (SD) samt motivreservation 8 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 2 framför motionärerna att kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter som omfattar alla skolor bör skärpas. Enligt motionärernas förslag ska all välfärdsverksamhet, både kommunal och fristående, kräva tillstånd, och de verksamheter som inte klarar kraven måste snabbt förbättras eller stängas ned. Skolinspektionens roll bör utvecklas med skärpta regler och sanktioner och ha tydligt fokus på undervisningskvalitet, menar motionärerna.

I motion 2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4 framför motionärerna att regeringens åtgärds paket mot huvudmän ska utökas med ytterligare ett sanktionssteg. Motionärerna anser att staten ska kunna besluta om att ta över driften eller lägga ned en skola och att en statligt tillsatt rektor ska erhålla utökade befogenheter för att effektivt kunna styra upp verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är positivt till regeringens förslag om att förtydliga skollagens bestämmelser om statliga åtgärder för rättelse när det gäller verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting. Staten måste kunna ingripa mot såväl kommunala som enskilda huvudmän som allvarligt brister i sitt ansvarstagande för att säkra likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen.

Det finns enligt utskottet inte någon saklig orsak till att i lag ha olika kriterier för när man kan aktualisera den sanktion som för kommunala huvudmän motsvarar ett återkallande av godkännande för enskilda huvudmän. Utskottet ser heller inga behov av att som motionärerna framför, utöver det föreslagna förtydligandet av bestämmelsen om statliga åtgärder för rättelse, ytterligare skärpa gällande regelverk och Skolinspektionens sanktionsmöjligheter.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2017/18:4038 (SD) yrkande 4 och 2017/18:4093 (L, M, C, KD) yrkande 2.

Reservationer

1. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (M, C, V, L, KD)

av Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Maria Stockhaus (M), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 2 kap. 1 § första stycket tredje strecksatsen och i de delar det avser 2 kap. 8 c § och rubriken närmast före 8 c §.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och
2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 1 och
avslår proposition 2017/18:182 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen ska avslå proposition 2017/18:182 Samling för skolan i den del som gäller införandet av bestämmelser om allsidig social sammansättning.

Vi utvecklar våra närmare skäl i våra respektive särskilda yttranden i detta betänkande.

2. Lagförslaget i fråga om statliga åtgärder för rättelse, punkt 2 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) i de delar det avser 26 kap. 17 § samt motsvarande delar i punkt 2 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår proposition 2017/18:182 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att riksdagen ska avslå propositionen i den del som gäller statliga åtgärder för rättelse. Flera remissinstanser är kritiska till den ändringen, och jag instämmer i flera av de synpunkter som lämnats. Det är bl.a. min uppfattning att det inte är möjligt eller ändamålsenligt att frånta en kommun rätten att driva skola. Jag instämmer även i att betydelsen av vad som är allvarliga missförhållanden måste tydliggöras för att det ska bli tillräckligt transparent vid tillsyn. Vidare är det önskvärt att förtydliga vilka åtgärder som kan komma i fråga. Redan i dag har statliga myndigheter stora möjligheter att tillgripa olika sanktioner om så skulle behövas, och en utökning av dessa möjligheter är inte nödvändig. En kommuns ansvar för skolväsendet i kommunen är betydligt mer omfattande än det som fristående huvudmän har. Det går därför inte att ha exakt likadana formuleringar i skollagen för offentliga och enskilda huvudmän, varför den ändring som föreslås inte kommer att ha någon nämnvärd påverkan på verksamheten.

3. Elevers frånvaro och skolchefer, punkt 4 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Regeringens förslag om att utreda skolfrånvaro är kontroversiellt, och den föreslagna åtgärden om utredning är väl det som sannolikt redan görs i dag på de flesta skolor. Ett regeringsförslag ska föra utvecklingen framåt. Vi vill att regeringens förslag ska kompletteras med krav på ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med frånvaron i de fall då detta inte är uppenbart obehövligt. Denna plan ska undertecknas av målsman. Vi anser dessutom att frånvaro ska föras in i slutbetyget.

När det gäller regeringens förslag om att inrätta en skolchef anser vi att det är märkligt att tillsätta en nationellt lagstadgad befattning utan att närmare precisera dennes ansvarsområden. Det måste ju finnas en orsak till att skapa denna befattning där det i dag råder brister. Därför menar vi att skolchefens direkta ansvarsområde behöver preciseras. Skolchefens ansvarsområden ska

huvudsakligen vara nationellt reglerade om befattningen ska vara meningsfull, och kommunerna kan komplettera med ansvarsområden. Att enbart låta kommunerna definiera skolchefens ansvarsområden anser vi vara i det närmaste meningslöst.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever, punkt 5 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens förslag på åtgärder för att öka den sociala sammansättningen är otydliga och intetsägande. Åtgärderna för att differentiera den sociala sammansättningen är begränsade såvida vi inte ska införa bussning av skolelever, något som vi vänder oss starkt emot. Vad enskilda huvudmän kan göra, när det lämpar sig, är att införa upptagningsområden i stället för att låta närhetsprincipen gälla strikt, detta för elever som inte aktivt sökt och kommit in på den skola de själva valt. Denna möjlighet finns redan, men eftersom alla kommuner inte uppfattat detta behöver det förtydligas. Detta måste göras och beslutas av enskilda huvudmän där det är lämpligt, och bedömningen måste göras lokalt. Skolsegregationen ska i övrigt huvudsakligen motverkas med kompensatoriska åtgärder.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Åtgärder för att öka den allsidiga sociala sammansättningen av elever, punkt 5 – motiveringen (V)

av Daniel Riazat (V).

Ställningstagande

Det har i motion 2017/18:4038 (SD) yrkande 1 argumenterats för preciseringar rörande skolhuvudmäns ansvar för att verka för en allsidig social sammansättning av elever. Jag vill med anledning av detta motionsyrkande anförda följande.

När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts i skolan förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen. Därför ska upptagningsområdena för skolorna motverka segregation – huvudprincipen ska vara att alla går i den skola som ligger närmast hemmet, men det ska finnas möjlighet att genom upptagningsområdenas utformning motverka segregation.

Jag anser att regeringens förslag om att huvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter ställer orimliga krav på huvudmännen. Det är i stället den fria etableringsrätten för friskolor och det extrema skolvalssystemet som är orsaken till Sveriges segregerade skolor. När skolvalssystemet har förändrats i grunden kan även ett system för bättre och mer allsidiga upptagningsområden tas fram. Jag har därför i reservation 1 föreslagit att riksdagen bör avslå propositionen i den del som rör förslaget att skriva in i skollagen att huvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning av elever.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrks det aktuella motionsyrkandet.

6. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Maria Stockhaus (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 2 och avslår motion

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att skollagens bestämmelser om statliga åtgärder för rättelse, när det gäller skolverksamhet som drivs av landsting eller kommun, ska förtydligas.

Vi anser att det är centralt att det råder lika villkor för såväl offentliga som fristående huvudmän. Likvärdiga sanktionsmöjligheter är en viktig del av det, och vi välkomnar därför att regeringen har samma ambition. Alliansregeringen inrättade Skolinspektionen för att stärka uppföljningen av hur svenska skolor sköter sitt kunskapsuppdrag. Vi menar att regeringens förslag är ett steg i rätt riktning, men att vi måste ta ett större grepp kring frågan. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga

kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt förbättras eller stängas ned. Skolinspektionens roll behöver utvecklas ytterligare med skärpta regler och sanktioner och ett tydligt fokus på undervisningskvalitet. Skolor som inte klarar grundläggande kvalitetskrav ska i första hand få stöd för att åtgärda bristerna men också kunna läggas ned eller tas över av en annan huvudman. Om en kommunal skola inte når tillräckligt goda resultat bör kommunen ytterst förlora möjligheten att fortsätta driva den skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

7. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4 och

avslår motion

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi stöder förslaget att ge staten utökade möjligheter att agera kraftfullt mot huvudmän. Förslaget till rättelse i regeringens proposition är ett bra förslag och lär fylla sin funktion om det används på rätt sätt. Sverigedemokraterna vill dock utöka möjligheterna för staten med ytterligare ett sanktionssteg. Vid skolor som år efter år inte ger tillräckligt med kunskap och där inga förbättringar kan skönjas trots rättelse och andra påpekanden, ska staten kunna besluta om att ta över driften eller lägga ned en skola. Den statligt tillsatta rektorn ska också få utökade befogenheter för att på effektivaste sätt kunna styra upp verksamheten.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

8. Statliga sanktionsmöjligheter, punkt 6 – motiveringen (V)

av Daniel Riazat (V).

Ställningstagande

Det har i motionerna 2017/18:4038 (SD) yrkande 4 och 2017/18:4093 (L, M, C, KD) yrkande 2 argumenterats för olika skärpningar av de statliga sanktionsmöjligheterna mot skolhuvudmän, bl.a. med skärpta kvalitetskrav och ytterligare sanktionssteg. Jag vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Jag är kritisk till regeringens förslag att förtydliga skollagens bestämmelser om statliga åtgärder för rättelse när det gäller verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting och att Skolinspektionen ska få besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Min uppfattning är bl.a. att en kommuns ansvar för skolväsendet i kommunen är betydligt mer omfattande än det som fristående huvudmän har, varför det inte går att ha exakt likadana formuleringar i skollagen för offentliga och enskilda huvudmän. Jag anser inte heller att det finns anledning att införa de övriga skärpningar av statliga sanktionsmöjligheter som motionärerna föreslår.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrks de aktuella motionsyrkandena.

Särskilda yttranden

1. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (M, C, L, KD)

Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Maria Stockhaus (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C) anför:

Vi har i reservation 1 yrkat avslag på propositionen i den del som gäller införandet av bestämmelser om allsidig social sammansättning (jämför mot. 2017/18:4093 yrkande 1).

Vi ser med oro på att skolan misslyckats med sitt kompensatoriska uppdrag. Alla elever ska ges samma chans i den svenska skolan – det är elevens ansträngning som ska avgöra studieresultatet, inte elevens familjebakgrund. I likhet med Skolverket bedömer vi att det är oklart vad som avses med den inriktningsbestämmelse som regeringen föreslår i propositionen och vilka konsekvenser den skulle kunna få. En ordning där elever kategoriseras efter sin sociala bakgrund, vilket i sin tur får styra skolplaceringar och sammansättningen av klasser, är inte godtagbar.

Vi är mycket kritiska till de konsekvenser som kan bli följden av förslaget för gymnasieskolan. Om en kommunal huvudman erbjuder samma gymnasieprogram vid flera olika skolenheter får den kommunala huvudmannen själv besluta om antagningsprinciperna. Som regel används betygsantagning, men det står huvudmän som erbjuder samma gymnasieprogram på flera skolenheter fritt att även utforma elevområden där elever i närheten av skolan ges företräde eller andra antagningsprinciper. Skolkommissionen nämner att de kommunala huvudmännen måste beakta möjligheten att frångå betygsantagning med den nya bestämmelsen om allsidig social sammansättning. Att luckra upp principen om betygsantagning till gymnasieskolan skulle vara förödande för skolans kunskapsuppdrag, undergräva det fria skolvalet och eliminera incitament för eleverna att anstränga sig under grundskolans senare år. Regeringens förslag i denna del bör därmed avslås. Detta innebär dock inte att vi förringar de negativa effekter som segregation i samhället och i skolan för med sig. Vi kommer därför att återkomma med förslag för att motverka segregation och säkerställa att elever med olika social bakgrund ska få samma möjlighet att lyckas.

2. Lagförslaget i fråga om allsidig social sammansättning av elever, punkt 1 (V)

Daniel Riazat (V) anför:

Jag har i reservation 2 yrkat avslag på propositionen i den del som gäller införandet av bestämmelser om allsidig social sammansättning (jämför mot. 2017/18:4085 yrkande 1).

Regeringen föreslår i propositionen att det ska skrivas in i skollagen att huvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Jag menar att detta är ett tandlöst förslag till lagstiftning och att det ställer orimliga krav på huvudmännen när det är den fria etableringsrätten för friskolor och föräldrarnas möjlighet till skolval som är orsaken till Sveriges segregerade skolor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:182 Samling för skolan:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att precisera skollagens paragraf om social sammansättning till upptagningsområden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga åtgärder mot frånvaro och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att precisera befattningen skolchefs ansvar på nationell nivå och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka regeringens åtgärds paket för huvudmän med ytterligare ett trappsteg och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår propositionen i den del som rör förslaget om att skriva in i skollagen att huvudmännen ska verka för en allsidig social sammansättning av elever.
2. Riksdagen avslår propositionen i den del som avser förslaget om att ändra lydelsen i 26 kap. 17 § 2 skollagen.

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD):

1. Riksdagen avslår proposition 2017/18:182 i den del som gäller införandet av bestämmelser om allsidig social sammansättning.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter som omfattar alla skolor och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹
dels att nuvarande 2 kap. 8 a § ska betecknas 2 kap. 8 b §,
dels att 2 kap. 1 §, 7 kap. 1, 21 och 22 §§ och 26 kap. 17 § ska ha
 följande lydelse,
dels att rubriken närmast före nuvarande 2 kap. 8 a § ska sättas närmast
 före 2 kap. 8 b §,
dels att det ska införas tre nya paragrafer, 2 kap. 8 a och 8 c §§ och
 7 kap. 19 a §, och närmast före 2 kap. 8 a och 8 c §§ och 7 kap. 19 a §, nya
 rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.**1 §²

- I detta kapitel finns bestämmelser om
– huvudmän inom skolväsendet
(2–8 §§),	– huvudmän inom skolväsendet
(2–8 a §§),
– kommuners resursfördelning
(8 a §),	– kommuners resursfördelning
(8 b §),
– <i>huvudmäns ansvar i fråga om
allsidig social sammansättning</i>
(8 c §),
– ledningen av utbildningen (9–12 §§),	
– lärare och förskollärare (13–
23 §§),	– lärare och förskollärare (13–
24 §§),
– elevhälsa (25–28 §§),	
– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),	
– registerkontroll av personal (31–33 §§),	
– kompetensutveckling (34 §), och	
– lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).	

*Skolchef*¹ Senaste lydelse av 2 kap. 8 a § 2014:458.² Senaste lydelse 2014:458.

8 a §

Huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet. Huvudmannen kan utse en skolchef för hela verksamheten eller flera skolchefer för delar av verksamheten.

Huvudmäns ansvar i fråga om allsidig social sammansättning*8 c §*

Huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan ska aktivt verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter.

7 kap.**1 §³**

- I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som omfattas av skolplikt (2 §),
 - rätten till utbildning (3 §),
 - hur skolplikten fullgörs (4–9 §§),
 - när skolplikten inträder (10 §),
 - tidigare skolstart och undantag från skyldigheten att fullgöra skolplikt i förskoleklass (11–11 b §§),
 - när skolplikten upphör och rätten att därefter slutföra skolgången (12–16 §§),
 - deltagande i utbildning (17–19 §§), och
 - ansvar för att skolplikten fullgörs (20–23 §§).

Utredning om frånvaro*19 a §*

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det

³ Senaste lydelse 2017:1115.

inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen.

21 §⁴

Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess förskoleklass, grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever som avses i 19 a § vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 29 kap. 14 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

22 §⁵

Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens förskoleklass, grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en *fristående skola* eller utan giltig orsak är frånvarande i betydande utsträckning från obligatoriska inslag, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en *skolenhet med en annan huvudman än hemkommunen* eller det hos en sådan huvudman har inletts en utredning om elevens frånvaro enligt 19 a §, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen.

⁴ Senaste lydelse 2017:1115.

⁵ Senaste lydelse 2017:1115.

26 kap.

17 §

Statens skolinspektion får när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget

1. inte har följt ett föreläggande enligt 10 §, och

2. grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

2. missförhållandet är allvarligt.

Har staten haft kostnader för en åtgärd som vidtagits med stöd av denna paragraf, får denna kostnad kvittas mot belopp som staten annars skulle ha betalt ut till kommunen eller landstinget.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2. De nya bestämmelserna i 2 kap. 8 a § och bestämmelserna i 26 kap. 17 § i den nya lydelsen tillämpas första gången för verksamhet som bedrivs efter utgången av 2018.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 33 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §¹

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller undervisning i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 är under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller betyg i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.

Första stycket gäller inte lärare och förskollärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om en lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 eller 2 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller de krav som anges där.

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller undervisning i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2021.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 är under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller betyg i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2021.

¹ Senaste lydelse 2014:459.

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.